

câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoș de soi, cu mare cheltuială a alergat prin țări de a cumpărat și o găină, așijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulțumit că i-a omorât găina, dară i-a furat și cocoșul și l-a dat la o găină d-ale ei, și așa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

- Zic, răspunse bahnița, după ce se gândi puțin, că femeia care a omorât găina și a furat cocoșul, cu moarte să se omoare, și cocoșul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei și cu ouăle ce va fi făcut.

- Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoșul, și tu ești care l-ai furat; gătește-te la osânda care tu însuși ai găsit-o cu cale.

Țiganca începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O dete pe mâna ostașilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta se duseră cu toții la casa babei, și fiul de împărat cu tată-său înainte ridicară pe fată cu toată cinstea; și după ce o aduse la palat, îndată îi și cununară, și mare veselie fu în toată împărăția trei zile d-a rândul, pentru că s-a găsit vie și nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, și toți cu totul oropsea pe țigancă când s-a auzit istoria neleguirilor sale.

Încălecai p-o șea etc.

8. Ciobănașul cel isteț sau țurloaiele blendei

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Amândoi erau oameni de treabă și frumoși. Ei se iubeau, nevoie mare!

Dară erau tot mârniți și amărâți că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vraci și vrăjitoare nu-i folosise întru nimic.

Împăratul și împărăteasa se puseră pe post și pe rugăciune, cu gând ca doară îi va asculta Dumnezeu și le va da și lor un copil. După trecere de câteva zile, într-una din seri, când petrecură ei o parte din noapte rugându-se mai fierbinte, se culcară și mai târziu. Cum puse capul pe perină, adormiră îndată, parcă-i lovise cineva cu mucnea în cap. Nu trecu mult și împărăteasa dete un țipăt, răsărind din somn.

- Da ce ai, draga mea împărăteasă, zise împăratul, de țipi așa de grozav?

- Ce să am, mărite împărate, iacă am văzut un vis frumos și minunat. Ascultă, că voi să ți-l povestesc:

Se făcea că eram într-o grădină, frumoasă, frumoasă, cum n-am mai văzut. Erau niște pomi înalți, stufoși și bine potriviți de părea că erau scriși, și așezați în trâmbă pe drumul pe care mergeam. În dreapta și în stânga era o pădure tot cu de astfel de pomi de îți plăcea să-i privești. Tot mergând și minunându-mă, m-am pomenit către mijlocul grădinei. Aici era, ce să-ți spui? frumusețea de pe lume. Niște cărări sucite și cotite, acoperite cu un fel de iarbă mărunțică, de părea că erau niște covoare așternute.

Din loc în loc și mai cât coala, se făcea că erau așezate niște stufiguri, unele rotunde și cu flori, altele lunguiețe și cu pomișori, iară altele făcute ca niște ascunzători. Flori cu fel de fel de fețe și cu un miros de te îmbăta. Mă rătăcisem căscând gura în toate părțile, uitându-mă la poamele cu care erau încărcăți pomii și ascultând la miile de păsărele ce cântau pe rămurele și fără a se sfii de mine.

Mai către mijlocul grădinei se făcea că era o fântână de marmură albă ca laptele, și apa curgea pe de o sută de părți, limpede ca vioara și rece ca gheața.

Tot umblând încoa și încolo, nesăturându-mă de privirea florilor și de miros, auz un glas ca de privighetoare care tot zicea: "cine m-o mânca, rămâne grea!" Stau în loc, caut să văz de unde vine glasul, și mi se părea că iese din mijlocul unui stufuleț de pomișori, mai frumoși decât ceilalți pe care îi văzusem până aci. Mă iau și eu după glas și-o plec într-acolo. Când, ce să vezi? stufulețul se făcea că era înconjurat de niște iarbă verde, subțirică și naltă de-mi venea până mai sus de genunchi: firicelul de iarbă și flor-icica; astfel încât nu te îndurai să calci peste ele. Și când adia vântul, se culcau și se ridicau de părea că sunt niște valuri de apă. Eu, pâș, pâș, binișor, mă feream să nu stric a frumusețe de iarbă și flori, și ajung până la stufuleț. Acolo, în mijlocul unor pomișori, era unul ceva mai nălticel, pare că de dinadins era făcut așa, ca să-l vază oricine o trece. Pe ramurile lui sta niște merișoare mici și p-o parte rumene, de părea că erau prăjite. Stau și ascult. Ele se făcea că mie îmi vorbeau, căci nu mai încetau de a tot zice: "cine m-o mânca, rămâne grea".

Eu n-am mai putut să mă opresc. Mă întinz peste ceilalți pomișori, iau un merișor d-alea, îl bag în gură să-l mănânc, dară, când să mă întorc, dau într-un ghimpe. Așa de m-a săgetat pustiul de ghimpe, încât am țipat și m-am deșteptat.

- Frumos vis ai visat, zise împăratul; dar și tare ai țipat, încât m-am speriat.

Nu trecu mult după asta și împărăteasa simți că a fost luat în pânțece. După nouă luni, născu o fată ca o zână. Bu-

curia și veseliile ținură la curtea împărătească mai multe zile. Fata de ce creștea, d-aia se făcea mai frumoasă. Împăratul și împărăteasa se uita la dânsa ca la soare.

După ce mai crescuseră, se văzu că fata este isteată și cuminte. Îi plăcea să iasă pe câmp să se joace, să adune floricele, să alerge după fluturei și să se scalde în pârâiașul ce curgea pe la spatele grădinei împărătești și care era limpede ca lacrima.

Dădaca băgase de seamă că fetei, pe lângă alelalte, îi plăcea să asculte și la viersul ce scotea din fluier un ciobănaș care avea câteva miele și le păștea dincolo de pârâiaș. Într-una din zile fata împăratului merse cu dădacă-sa la câmp și, neauzind fluierul, crezu că sunt singure, se dezbrăcă și se scăldă. Ciobănașul dormea la rădăcina unui copac și mielele se rătăciseră pe câmpie. Când, un țânțar îl înțepă așa de tare, încât îl deșteptă. Deșteptându-se el, iacă fata împăratului că ieșea din apă. Rămase uimit de ceea ce văzu.

După ce se duse fata împăratului cu dădacă-sa, își căută și el mielele și se duse și el într-ale sale.

Până aci, cântase el nu cântase; dară după asta își puse și el puterile și zicea din fluier niște doine de te adormea.

Văzând dădaca că fetei îi plăcea prea mult să asculte la fluier, nu zise nimănui nimic, dară se feri de a mai veni cu fata pe acolo.

Ciobănașul, un flăcăiandru chipeș și tras ca pân inel, dăca văzu că nu mai vine fata pe acolo, își luă și el lumea în cap, și se duse în altă parte, la un oraș, de se băgă argat la vite.

Împăratul și împărăteasa se topea după fata lor, văzându-o că de ce merge se face mai frumoasă și mai cu minte.

Când ajunse de măritat, împăratul zise împărătesei:

- Împărăteasa mea iubită, fata noastră s-a făcut mare; acum să-i căutăm un bărbat dintre fiii de împărați, tot așa de frumos și de cu minte ca și dânsa.

- Fata noastră va lua de bărbat pe acela, zise împărăteasa, care îi va ghici semnele ce are pe trup; altfel nu o mărit, Doamne ferește.

Împăratul ascultă de vorbele împărătesei și dete sfară în țară și pe la toate împărățiile, precum ca să se știe că oricine va ghici semnele ce are fata împăratului pe trup, aceluia i-o va da de soție.

Când se auzi de astă hotărâre împărătească, se făcu mare vâlvă între împărați și oamenii locului, și toți cu totul se sculară să meargă la curtea împărătească să-și cerce norocul.

Iar daca auzi și ciobănașul, își ceru simbria de la stăpănu-său, își mai vându și ce bruma de țoale mai avea, își cumpără un cal de atât pe cât îi ajunsese bani și haine de primeneală, își luă ceva merinde și plecă și el.

Cum se văzu la câmp, descălecă și, cu ochii înmuiți în lacrimi, făcu o rugăciune la Dumnezeu să-i fie de ajutor în călătorie și să izbândească, apoi încălecă din nou și porni cu voie bună.

Și așa, aide, aide, merse până înseră și se puse a se odihni. Când, ce să vezi d-ta? unde venea o ceată de fii de împărați și de boieri mari, îmbrăcați numai în fir și pe niște armăsari de mâncau foc. Se părea că nu-i mai încape locul. El, biet, se dete mai la o parte. Mai văzuse el cai buni, înșelați și înfrânați frumos; mai văzuse și fii tineri de boieri îmbrăcați cu haine scumpe, auzise că unii dintr-înșii sunt limbuți, dezmiertați, luători în răs și înfumurați, de

nu le ajunge cineva cu strămurarea la nas, dar ca și aceștia, ba, ba, ba!

Trase și ei aci spre a mânca peste noapte. Puseră deci de le făcu un foc mare de părea că au să frigă un bou, se puseră pe lângă dânsul și, după ce cinară, începură a vorbi verzi și uscate; mai multe rele decât bune. Nu le scăpase nimic pe lume de care să nu se alege. Stau tolăniți pe niște rogojini pe dasupra cărora erau așternute niște velințe lucrate cu meșteșug.

Noaptea era frumoasă. Pic de nour nu se vedea. Din când în când greierii și prigoriile te făceau să-ți mai aduci aminte că trăiești pe lume. Un vânticel adia, încât de abia îl simțeai că vine să-ți mângâie obrații. Ciobanul se făcuse mititel lângă un măracine înflorit, pe lângă care păștea calul său, și se pusese pe gânduri. Se uita pe cer la drumul robilor, vedea cum se mișca carul, fata care duce apa în donițe pe cobilițe. Se mira de razele ce ieșea din luceafăr, și căuta cu mare dorință să cunoască care din candelile atârnate în cer ar fi aceea a fetei împăratului ca să se închine la ea.

Pe când era cufundat în gândire, fiii de împărați și de boieri băgară de seamă că mai era cineva. Îl întrebară și aflară că merge și el la cetatea împărătească unde mergeau și ei. Și fiindcă văzură că el nu le da pricină de vorbă, începură ei să-i vorbească și să-l cam ia peste picior.

- Iată, zise unul din ei, încă un pețitor pentru fata cea frumoasă a împăratului.

- Țsta negreșit că are să-i ghicească semnele, zise altul.

- Da bine are să șază fetei împăratului cu ăst Făt-Frumos, grăi un al treilea.

Ciobanul tăcea și înghițea; asculta și el la vorbele lor cele

nesărate și necumpătate.

Dacă văzură și văzură că el nu răspunde nici un cuvîntel, merseră la dânsul și între altele îi ziseră:

- Atâți fii de domni și de împărați au fost și nimeni n-au putut ghici semnele fetei împăratului, și tocmai dumneata, prietene, o să te găsești mai firoscoș?

- Omul este dator să-și cerce norocul o dată, de două, mult de trei ori, zise ciobanul, și acela care face așa este om cu minte. Cel ce însă umblă mereu cercând, este un nesăbuit căruia trebuie să-i lipsească vreo doagă. Eu nu aduc nimănui nici o supărare. Nu mă încumet iarăși că o să ghicesc ceva. Dar-ar Dumnezeu însă să apuce unul din dumneavoastră o așa bucațică bună, fiindcă vi se cuvine.

Feciorii de boieri nu putură mistui vorbele ciobănașului. Își puseră în gând să i-o coacă și se culcară.

A doua zi ciobănașul se sculă de dimineață, își spălă fața la o fântână, își făcu rugăciunea, încălecă pe mârtoaga lui și trei, trei, mergea singur. Feciorii de boieri și de împărați se sculară târziu, se mai zbenzuiră și apoi plecară și ei; îl ajunseră de pe urmă și îl și întrecură. Și de astă dată se alegară de dânsul și-i cătau cearta cu lumânarea. Ciobănașul tăcu din gură și își căută de drum. El știa că cine tace merge în pace.

Seara feciorii de împărați și de domni maseră în marginea unei păduri. Când, tocmai târziu, hei! ajunse și ciobănașul, ostenit ca vai de el; se puse și el la o parte, făcu un focșor, îngriji de cal, apoi cină și se culcă. Feciorii de boieri, neastâmpărați cum erau, voiră să-și răză de el. Așteptară până adormi ciobănașul, mai ațâțară focul, îi luară pălăria și i-o aruncară pe foc. Iar unul din ei, deșteptându-l îi zise:

- Hei, prietene, ți-a căzut bleanda pe foc, scoală-te de o ia, că se arde.

- Las-o să arză, răspunse el, și-și cătă de somn.

După ce se culcară și boierii, carii râseră până se ținură cu mâinile de inimă, adormiră și ei.

Ciobănașul se sculă și el, le ia toate armele, sulițe, săgeți, arcuri, paloșe, și le puse pe foc. După ce se arseră de rămaseră numai fiarele, și acestea se făcuseră roșii, fiind încinse de foc, îi sculă, pe când el răscolea jaratecul cu o țandără de lemn, zicându-le:

- Ia sculați, boieri, de vedeți țurloaietele blendei.

Când se sculară boierii și văzură atâtea fiare arse, nu le venea a crede ochilor. Se duseră să-și ia armele de unde le agățaseră, dară ia-le de unde nu e.

Văzură în cele din urmă că sunt păcăliți, se cătrăniră de mânie, însă înghițiră gălușca.

Ciobănașul era gata de plecare, fiindcă tocmai se îngâna ziua cu noaptea, încălecă și o luă la sănătoasa; vezi că se cam și temea să nu pață ceva din mâna boierilor.

Boierii iarăși îl ajunseră de pe urmă și îl întrecură, bătându-și joc de dânsul, când erau pân dreptul lui. Seara iarăși târziu sosi și ciobănașul la locul unde se așezaseră ei să conăcească.

Cum ajunse, se trase la o parte ca și în ziua trecută, îngriji de cal, apoi cină și se culcă.

Locul unde maseră ei noaptea aceasta era aproape de o lăcoviște nomoloasă. Boierii, cum văzură că ciobănașul a adormit, îi luară calul și îl înnomoliră în lăcoviște. Apoi deșteptându-l, îi ziseră:

- Hei, prietene, scoală că ți s-a înnomolit mârțoaga și nu mai poate ieși.

Ciobănașul știa că-și priponise calul bine; înțelese că trebuie să fie vreo drăcie aci la mijloc, și răspunse:

- Cine dracul a pus-o să se înnomolească? Ias-o că va ieși ea de va voi.

Râseră și de astă dată boierii cu lacrimi, apoi se culcară.

După ce adormiră, se scoală și ciobănașul, le ia armăsarii, le juipoaie pieile picioarelor de la copite în sus și le leagă cu tei ceva mai sus de genuchi, le pune câte un proțap în gură ca să stea cu dinții rânjiți și îi băgă în nomol pe lângă calul lui. Apoi se duse să deștepte pe fiii de boieri:

- Sculați, boieri, de vedeți minune: armăsarii dv., văzând mârtoaga mea înnomolită în lăcoviște, și-au sumes nădragii și s-au dus ca s-o scoată din noroi. Pentru aceasta râd, râd, uite, de să se prăpădească.

Când auziră boierii de una ca asta, se temură să nu le fi jucat iarăși vrun renghi, și de unde să nu fie așa, se sculară, și când văzură cum i-a poticălit ciobănașul, se luară cu mâinile de păr.

N-avură ce zice. Cu toate, unul din ei, care era și mai semeț, se otârî să se ție de capul ciobănașului, să nu-l lase să se sfînțească.

Ciobănașul însă își scoase calul din nomol și, în învălmășeală se strecură binișor, și pe ici ție drumul; plecă și îi lăsă cu buzele umflate, cu brațele încrucișate și fluierând a pagubă.

Boierul cel semeț și nerușinat se luă după dânsul, îl ajunse, și tot cu șoșele cu momelile îmbla pe lângă el. După ce sosi la cetatea împărătească, ciobanul se înfățișe și el la împăratul ca să ghicească semnele fetei; dară boierul nu se dezlipea de lângă dânsul, nici cât ai da în cremene.

Împăratul dăca văzu pe cioban, dichisit, spălățel, cu

țoalele curate pe dânsul și cu mustăcioara mijindă, îi plăcu și lui; mai ales că era și mândru și sta înfipt înaintea lui și cu coraj, îl priimi deci să vie să ghicească.

Înfățișându-se înaintea sfatului împărătesc, unde se afla și împăratul cu împărăteasa și cu fata lor, el, după ce își aruncă ochii ca un șarpe la fată, zise:

- Preamărite împărate și împărăteasă, fata mărilor voastre are soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în cei doi umeri.

- Așa eram să zic și eu, răspunse de la spatele ciobanului boierul cel nerușinat.

Toată lumea rămase uimită când auzi semnele ce spusese ciobanul și mărturisirea împăratului că așa este; de unde până aci se auziră, zicându-se de unii, alții:

- Ba, că fata ar fi cocoșată.

- Ba, că ar fi șchioapă.

- Ba, că ar avea vreun semn de măslină, cireasă, coarnă ori de alte poame pe care împărăteasa, fiind grea cu fata, ar fi poftit la vreuna dintr-însele, și că ar fi furat-o spre a-și potoli pofta. Că, după ce ar fi mâncat poama, în locul unde a pus mâna mai întâi pe trupul ei, în același loc s-a făcut semnul poamei pe trupul fetei. Că acel semn ar fi în cutare ori în cutare loc.

Unii, ba, că una. Alții, ba, că alta.

Împăratul și împărăteasa se afla într-o mare încurcătură. Nu știa pe care să aleagă din doi. Unii din sfatul împărăției zicea să aleagă pe fiul de boier mare, fiindcă el zisese că tocmai așa era să spuie și el. Alții zicea să aleagă pe cioban, fiindcă el ghicise cel întâi semnele fetei. Împăratul lăsă ca să-și aleagă fata pe cine va voi, mâine de dimineață, tot de față cu sfatul. Lăsă adecă fetei

timpul să se gândească până a doua zi.

Până atunci, împăratul porunci să-i omenească pe amândoi ca pe niște mosafiri mari și să-i găzduiască în palaturile împărătești. Le pregătiră o cămară cu două paturi în care să măie peste noapte.

Până a nu însera, ciobanul se furișe de fiul de boier și se duse de-și cumpără niște floricele-boabe.

Întorcându-se, îl întreabă fiul de boier:

- Dară unde fuseși, prietene?
- Mă dusei de-mi cumpărai un cuțitaș, răspunse el.
- Ce să faci cu el?
- Îmi trebuie.

Cum auzi așa fiul de boier, se duse de-și cumpără și el un cuțitaș.

După ce se întoarse, cina fiind gata, se puseră de cinară, apoi merseră să se culce.

Cămara în care intrară era așa de mândru împodobită, încât bietul cioban se mira cum o să calce el pe velințele și scoarțele alea scumpele ce erau așternute pe jos. El se ciudi și mai mult când văzu pe fiul de boier mare că intră și calcă fără milă peste dânsule, ca și cum ar fi fost cine știe ce zdrențe.

Păreții erau albi ca laptele și cu niște vârgi de aur. La ferestre erau niște perdele de mătase d-aia bună și groasă, întinse pe niște drugi de aur. Pe lângă păreți, niște lavițe și o masă de lemn mirositor, lucrate cu meșteșug.

Paturile era de o parte și de alta ale cămării și cu un fel de oranist dasupra, numai de mătăsărie d-aia buna, înmuiate în fir, așezate pe patru stâlpi lucrați ca melcul și cu niște dungi de aur. Așternutul era de niște pânză albă ca zăpada și subțire de s-o spargi cu limba. Perina de cap era

îmbrăcată cu pânză de borangic de cea mai aleasă.

Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velințele. Se puse binișor în pat ca să nu se mototolească albiturile. Iară fiul de boier, cum intră, se aruncă pe un pat, parc-ar fi fost la dânsul acasă, și se tolăni.

După ce se stinse lumina, ciobanul începu a ronțai la floricele prin întuneric. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său:

- Da' ce faci tu acolo, prietene?

- Iacă, ce să fac; mi-am tăiat nasul și îl mănânc, pentru aceea mi-am cumpărat cuțitașul.

Îndată și feciorul de boier își scoase cuțitașul, își tăie nasul, și începu a ronțai și el, crezând că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să creadă că o asemenea faptă n-o însemneze vreo izbândă la norocul pe care nădăjduia să puie mâna.

Îl dorea de durut; dară răbda în piele ca un drac, până o vedea cum o s-o scoată la cale.

Mai târziu iară aude pe cioban ronțaind.

- Dară ce mai faci tu acolo, prietene?

- Ce să fac? Iacă mi-am tăiat urechile și le mănânc.

Îndată și le tăie și feciorul de boier și începu a ronțai și dânsul, ca să nu rămâie mai pe jos decât ciobanul.

Toată noaptea nu s-a putut odihni de durere. Se zvârcolea ca lipitoarea când îi dai sare. Dară îi era rușine să țipe ori să geamă.

Ciobanul adormi și trase un pui de somn până a doua zi, de să se ducă vestea.

Când se sculară, fură poftiți înaintea sfatului împărătesc ca să-și aleagă fata un mire; când colo, ce să vază? Feciorul de boier slut, ciont și plin de sânge ca un stârv, pe care îl

deteră afară ca pe un marțafoi și becisnic.

Apoi porunci să schimbe hainele ciobanului, și îl luă de-l duse la biserică, unde îl cunună cu fata. Să lăsăm că veselile ținură multă vreme; dară băgând de seamă împăratul că ginere-său nu e prost, ci că din ce în ce iscusința lui se ascute, îl puse să judece câteva pricini din cele mai grele. Ginerile împăratului era din firea lui om drept, blând și cu frica lui Dumnezeu. Sfatul împărăției rămase cu gura căscată când auzi hotărârile cele drepte ce dase el. Atunci împăratul, mândru că i-a trimis Dumnezeu un așa ginere ager la minte, se coborî de pe scaunul împărăției, fiindcă era și bătrân și puse pe ginere-său împărat în locul lui, care, de va fi trăind, împărătește și azi.

Iară eu:

'Ncălecai p-un mărăcine,

Să m-asculte orișicine.

9. Copiii văduvului și iepurele, vulpea, lupul și ursul

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om. El avea o fată și un băiat. Și rămâind văduv de muma copiilor, îl îndemnă ariciul să se însoare a doua oară. Neveste-sei îi sta acești copilași ca sarea în ochi. Nu era dimineață, nu era seară, nu era clipă lăsată de la Dumnezeu să nu-i amărăscă. Când îi ciomăgea, când îi cicălea și când îi da tutulor răilor gonindu-i.

Copiii, biet, ca copiii, nu știau ce să facă, ce să dreagă, ca să umble după placul ei, dară în deșert. Nu mai aveau zi albă, căci ea se ținea mereu de căra lor. Într-o zi, ea zise bărbatului ei: